

Universitat de Lleida

GUIA DOCENT
HISTÒRIA DE LA MEDICINA

Coordinació: ROCA ALVAREZ, ALBERTO C.

Any acadèmic 2023-24

Informació general de l'assignatura

Denominació	HISTÒRIA DE LA MEDICINA			
Codi	100599			
Semestre d'impartició	PRIMER QUADRIMESTRE			
Caràcter	Grau/Màster	Curs	Caràcter	Modalitat
	Grau en Medicina	1	OBLIGATÒRIA	Presencial
Nombre de crèdits assignatura (ECTS)	3			
Tipus d'activitat, crèdits i grups	Tipus d'activitat	PRAULA		TEORIA
	Nombre de crèdits	1.5		1.5
	Nombre de grups	7		1
Coordinació	ROCA ALVAREZ, ALBERTO C.			
Departament/s	GEOGRAFIA, HISTÒRIA I HISTÒRIA DE L'ART			
Distribució càrrega docent entre la classe presencial i el treball autònom de l'estudiant	Classes presencials o activitats equivalents 30 h Distribuïdes en unitats docents (vegeu calendari-programa)			
	Treball autònom: 45 h Corresponent a: estudi de les unitats docents per preparar proves; confecció d'informes de pràctiques i treball...			
Informació important sobre tractament de dades	Consulteu aquest enllaç per a més informació.			
Idioma/es d'impartició	Espanyol (docent). L'estudiantat es podrà expressar en català o en qualsevol altra llengua entesa pel docent.			
	El textos i materials podran estar en qualsevol llengua romànica o en anglès.			
Distribució de crèdits	50% teòrics / 50% pràctics			

Professor/a (s/es)	Adreça electrònica professor/a (s/es)	Crèdits impartits pel professorat	Horari de tutoria/lloc
ROCA ALVAREZ, ALBERTO C.	albert.roca@udl.cat	12	

Informació complementària de l'assignatura

L'assignatura vol introduir l'alumnat en l'àmbit mèdic incidint en el fet que la medicina és a la vegada ciència i art, remet tant a la natura (essent una mena de biologia aplicada) i a la societat (implicant la interacció de subjectes humans amb rols canviants). Assumir i tenir en compte aquest caràcter múltiple és fonamental per dur a terme la futura tasca professional d'un forma competent. L'assignatura inicia els i les alumnes en aquesta complexitat –que s'anirà abordant en tota la carrera- abordant des d'una perspectiva diacrònica i comparativa la gestió del coneixement mèdic. Això suposa: 1) definir medicina i sistema mèdic, així com el seu objecte, des d'una perfinir medicina i sistema mèdic, així com el seu objecte, des d'una perspectiva històrica i comparativa; 2) presentar com es construeix històricament el coneixement mèdic científic i comparar-lo amb altres sistemes mèdics; 3) introduir els rols d'expert/a (metge/ssa i altres professionals) i del malalt/a en el context sanitari actual i passat, tenint en compte el pluralisme mèdic imperant. Per poder transmetre els continguts que garanteixen adquirir les competències implícites en aquests 3 objectius, l'assignatura es derivada de l'antiga Història de la Medicina tal com havia esta renovada a la Universitat de Lleida, incloent sociologia i antropologia i projectant-se sobre la actualitat.

Les perspectives diacrònica i comparativa s'imposen donada la realitat de l'àmbit de la salut al segle XXI, caracteritzat per pluralisme mèdic. Per comprendre aquest context (on viuran i conviuran els futurs metges i metgesses) i poder afrontar les seves implicacions de manera operativa, l'alumnat s'ha d'apropar en primer lloc a l'origen de la medicina científica actual: quines idees i realitats l'han anat determinant fins configurar l'actual constel·lació de competències que se li atribueixen. En segon lloc, ha d'entendre perquè la medicina científica (o medicina occidental moderna o biomedicina) no és la única manera que existeix, ni són tampoc únics els conceptes de salut i malaltia; cal evitar apriorismes i prejudicis a l'hora de comprendre la vigència d'un pluralisme mèdic que suposa la vigència de les cultures a les que s'associen, tot i que sovint se les ha considerat anacròniques o poc desenvolupades.

Per altra banda, cal que l'alumnat sigui conscient que el context complex de la medicina exigeix dels professionals mèdics l'adquisició i reciclatge continu d'una sèrie complexa de competències, que no només es refereixen a la comprensió intel·lectual de la realitat multietiològica i polièdrica de la pràctica mèdica o l'adquisició de les capacitat tècniques més purament "biomèdiques", sinó que, per intervenir en el camp de la salut, també cal adquirir altres competències personals com la intel·ligència emocional i el que podríem anomenar esperit científic. Algunes d'aquestes competències són més transversals –no defineixen específicament la professió-, però resulten molt important per a la pràctica mèdica i cal integrar la seva adquisició en l'àmbit de la salut: un exemple son les habilitat comunicatives.

Així doncs, el curs seguirà aquest esquema, començant per explicar la situació de la medicina actual des d'un visió històrica i cultural. Reflexionarem després sobre quines son les característiques que defineixen un bon professional de la medicina, actituds, aptituds, emocions, capacitats intel·lectuals... i un cop situades les competències transversals de l'assignatura dins de la professió mèdica, les desenvoluparem seguint l'esquema lògic del mètode científic.

La metodologia a utilitzar estarà basada en l'aprenentatge cooperatiu en les activitats no presencials i en la demostració individual de competències (i no tant de coneixements) a les pràctiques de l'assignatura que es realitzen a l'aula d'informàtica.

Objectius acadèmics de l'assignatura

Objectius cognitius:

O.1.1. Reconèixer la complexitat i la variabilitat de l'objecte de la medicina –tan com a disciplina científica com a pràctica professional- a partir de la reflexió diacrònica i intercultural del binomi salut i malaltia. (C.1.1)

O.1.2. A partir del concepte de “sistema mèdic”, identificar els processos de validació del coneixement (metodologia) de la biomedicina, a través de la seva evolució històrica fins a la MBE. Comparar-los amb altres sistemes, oferint una panoràmica del pluralisme existent en el món de la salut. (C.1.3, C.1.2)

O.1.3. Introduir l'evolució de la pràctica mèdica, tenint en compte les interaccions que ha implicat (metge-malalt, metge-metge, metge-autoritats polítiques, metge-gestors, metge-altres professionals biomèdics, biometge-sanadors no biomèdics...), en els seus diversos aspectes (terapèutics, jurídics, econòmics, socials...) i preveient com poden desenvolupar-se en el futur. (C.1.4, C.1.2)

Objectius instrumentals:

O.1.4. Estimular la capacitat de reconèixer la funció mèdica en casos concrets, a partir de la confluència d'expectatives, experiències i coneixements aportats pels diferents actors implicats (metge, malalt, gestor sanitari, sanador no biomèdic), determinats a la seva vegada per llur contextualització socioeconòmica i cultural; suposa introduir de forma crítica els criteris establerts en el camp de la salut pública (en un sentit ample). (C.1.1)

O.1.5. Desenvolupar la capacitat de criticar els coneixements aplicats pel metge, aprenent a avaluar el seu caràcter científic, però també la seva eficàcia fins i tot en el cas de coneixements generats per sistemes mèdics i pràctiques mèdiques “no validades”. (C.1.3, C.1.2)

O.1.6. Introduir la capacitat d'articulació dels futurs metges en el món de la salut, tan dins del sistema sanitari legal, com més enllà, des del punt de vista del malalt. És important genera una actitud flexible i adaptativa en front del pluralisme imperant i de la multiplicitat de factors implicats en aquest camp. (C.1.4)

O.1.7. Desenvolupar, a partir d'un simulacre col·lectiu la capacitat de discutir i presentar resultats científics (article, pòster i exposició), extrets de la corresponent informació. (C.1.3)

O.1.8. Generar l'horitzó d'un sentiment de pertinença a un àmbit comú de la salut amb altres agents (biometges pròpiament dits, altres professionals de la salut pública, científics i industrials, sanadors d'altres sistemes mèdics, grups d'autoajuda, malalts amb iniciativa terapèutica...) que, tot i les seves diferències, comparteixen l'objectiu comú de guarir, de vetllar per la salut; aquest sentiment hauria de facilitar l'establiment de possibles col·laboracions operatives. (C.1.4)

SOBRE LES COMPETÈNCIES

Perspectiva històrica i cultural de la medicina

La medicina és una pràctica que involucra necessàriament a diferents actors: metges, malalts, gestors, altres especialistes en salut, altres sistemes mèdics... Això fa que el àmbit de la salut sigui inevitablement plural. Aquest primer bloc, que parteix de la vella denominació de “història de la medicina” ampliant-la amb els camps de l'antropologia i sociologia mèdiques, vol donar compte d'aquesta pluralitat, introduint els estudiants a l'àmbit de la medicina a través de tres focus de reflexió que componen tres apartats del bloc: l'objecte de la medicina, la matèria mèdica i la praxi mèdica, és a dir, la concepció del binomi salut i malaltia, el coneixement mèdic i l'activitat professional. En cada apartat es combina una perspectiva històrica –projectada cap al futur- i una dimensió cultural comparativa. Les competències específiques d'aquest bloc són dobles, a la vegada cognitives i instrumentals: és a dir, el principi que regeix és el de conèixer per actuar. Les competències específiques bàsiques que s'haurien d'adquirir cursant el bloc es deriven de les establertes amb caràcter general i es podrien resumir així:

Coneixement d'algunes de les principals concepcions de salut i malaltia (de sans i malalts) que trobem al llarg de la història del món –en particular les que més han afectat a l'evolució de la medicina científica- i capacitat de discriminar la funció mèdica en el passat i en l'actualitat (competències mèdiques en el marc de les amplex

definicions de l'OMS de salut i malaltia, de les possibilitats i constriccions del sistema sanitari biomèdic i del pluralisme mèdic actual);

Coneixement de la diversitat de sistemes mèdics, dels seus orígens, amb una introducció a les característiques d'algunes de les principals "medicines alternatives", així com capacitat d'apreciar les possibilitats obertes per aquests sistemes mèdics diferents de la biomedicina, a través entre altre coses, d'una anàlisi diacrònica de l'evolució del pluralisme mèdic (en el s'insereix la biomedicina);

Coneixement de l'evolució històrica dels sistemes mèdics que han portat fins a la medicina occidental moderna (contrastant-la amb les trajectòries d'altres sistemes mèdics), així com capacitat de distingir la gènesi i la singularitat de la producció de nou coneixement en la medicina científica (bases històriques de la metodologia de la investigació mèdica científica i de les modernes decisions clíniques, MBE);

Coneixement dels principals actors, instàncies i condicionants que intervenen en l'àmbit de la salut i en l'acte mèdic, coneixement de l'evolució de les seves interaccions i de les diferències que presenta en sistemes mèdics distints, coneixement de la història de la salut pública, així com capacitat per captar la complexitat del marc social d'aplicació de la pràctica mèdica i per posicionar-se de la forma més constructiva en l'actual context d'interacció entre malalts, metges, infermeres, gestors, indústria mèdica...

Totes quatre competències s'adquireixen a través del seguiment de les classes amb grup gran i les lectures recomanades (dossier + referències docent) i a través del seguiment d'un seminari (6 possibilitats) d'acompanyament a la confecció d'un treball col·lectiu. L'avaluació de les competències es fa a través d'una prova escrita individual i de la presentació d'un informe del treball col·lectiu, en diferents lliuraments pautats pel docent.

L'assoliment d'aquestes competències comporta l'assoliment d'altres competències transversals (referides a la comprensió, expressió i aplicació de nous coneixements, així com a l'organització de la mateixa tasca d'aprenentatge), que s'avaluen en el aspectes de presentació del treball i de l'avaluació de la comprensió de les preguntes de la prova o de les nocions i dades implicades al treball.

Competències

RESULTATS D'APRENTATGE

RAM1 Descriure la història de la salut i la malaltia

RAM2 Analitzar l'existència i principis de les medicines alternatives

Vegeu alguns comentaris sobre competències a Objectius

Continguts fonamentals de l'assignatura

Perspectiva històrica i pluricultural de la medicina (pluralisme mèdic) (H)

L'assignatura s'inicia amb un bloc que situa la medicina en context, com a fruit d'una història que durant segles li ha donat forma, que explica amb quines altres medicines tradicionals o alternatives està convivint i per acabar, presenta el context plural actual, introduint perspectives de futur entre les que destaca la medicina basada en la evidència (MBE).

Hi haurà 7 **seminaris temàtics de pràctiques**, cadascun d'ells associats a un dels grups de pràctiques. Els seminaris estaran estructurats entorn a l'elaboració i presentació dels treballs col·lectius (vegeu avaluació); s'especificaran en començar el curs, juntament amb el calendari de la part d'Història de la medicina. Constaran d'un mínim de 5 sessions.

Part 1. Objecte de la medicina: salut i malaltia (5 hores classes magistrals)

1. Conceptes: Tensió "ontologista" i "fisiologista" en la definició de salut i malaltia de diversos sistemes mèdics.

Signes i símptomes, causes i experiència.

2. Història: Evolució de la concepció del binomi salut i malaltia a Occident.

3. Perspectives actuals: Normalitat i multietologia; salut pública i medicalització; pluralitat en les concepcions de salut i malaltia.

1ª sessió dels seminaris de pràctiques (introducció, temàtica i mecanisme de treball: 1-2 hores).

Part 2. La matèria mèdica: la construcció del coneixement en la medicina (5 hores classes magistrals)

1. Conceptes: L'acte mèdic: diagnòstic, pronòstic i teràpia. Singularitat de la biomedicina. Grans Tradicions i petites tradicions. Medicina oficial i medicina popular. Heteromedicina i medicines alternatives.

2. Història: La construcció del saber biomèdic a Occident. El mètode científic i la seva introducció en la medicina. El problema del teleonomisme.

3. Perspectives actuals: La síntesi de les mentalitats mèdiques decimonòniques. Medicina i ciència: la validació del coneixement mèdic. Laboratori, clínica i consulta. L'assaig clínic. MBE.

2^a/3ª sessió dels seminaris de pràctiques (presentació i discussió de textos).

Part 3. Praxi mèdica: la professió mèdica (mínim 4 hores classes magistrals)

1. Conceptes: Els models professionals dels sistemes mèdics: model socialitzant, model proto-corporatiu i model corporatiu. El binomi fonamental: expert mèdic / malalt.

2. Història: Evolució de la professió mèdica a Occident. Professionalització i corporativisme. La construcció del sistema assistencial.

3. Perspectives actuals: Evolució de la relació metge-malalt. Irrupció dels gestors i d'especialistes de la salut no-metges. Medicines alternatives i pluralitat de l'oferta en el món de la salut.

3^a-5ª sessions dels seminaris de pràctiques (exposicions; es podrien estendre si fos necessari). Tutories col·lectives (en principi, per seminaris).

Eixos metodològics de l'assignatura

Activitat	Hores presencials alumnat	Hores autònomes alumnat	Hores professor
Classes magistrals	15	20	15+30
Pràctiques	5-8	22	5+7x2= 70
Tutories	3-5	3	6
Avaluació	2	-	sin contabilizar > 140 x 1
TOTAL	30	45	>> 121

Pla de desenvolupament de l'assignatura

CALENDARI (comproveu-lo a la pàgina de la Facultat de Medicina). Vegeu també calendari-programa al camp virtual de l'assignatura a partir de la 2ª setmana

Magistrals (m, 8.00-9.00). 15, 20, 27 (setembre), 4, 25, 27 (octubre), 3, 8, 22, 29, 30 (novembre), 13, 20 (desembre) 10, 17 (gener)

Pràctiques (PH). Cada pràctica exigeix 1-3h de preparació.

4 setmana (2 octubre). PH1 (1 hora presencial per grup): dia 2 (B: 11.30-12.30 / F: 12.30-13.30 / A: 13.30-14.30), dia 3 (D: 13.30-14.30), dia 4 (C: 11.30-12.30), dia 5 (G: 12.30-13.30 / E: 13.30-14.30)

7 setmana (23 octubre). PH2 (1 hora presencial per grup): dia 23 (C: 10.30-11.30 / D: 11.30-12.30 / B: 12.30-13.30 / A: 13.30-14.30), dia 24 (F: 10.30-11.30 / G: 11.30-12.30), dia 26 (E: 10.30-11.30)

11 setmana (20 novembre). PH3 (1 hora presencial per grup): dia 20 (E: 11.30-12.30, F: 12.30-13.30 / A: 13.30-14.30) dia 21 (D: 11.30-12.30), dia 22 (C: 11.30-12.30); dia 24 (G: 11.30-12.30 / B: 13.30-14.30)

16 setmana (8 gener). PH4-5 (EXPOSICIONS, >2h30 per grup): dia 8 (D: 12.30-15.00), dia 9 (E: 12.30-15.00), dia 12 (B: 10.30-13.00)

17 setmana (15 gener). PH4-5 (EXPOSICIONS, >2h30 per grup): dia 15 (F: 12.30-15.00), dia 16 (G: 10.30-13.00), dia 17 (C: 10.30-13.00), dia 18 (A: 10.30-13.00)

Sistema d'avaluació

		%	Tipus	
	Teoria	40-50	1 prova escrita (raonament)	
	Pràctiques	(obligatòries) + 10-20	Exercicis corresponents a cada pràctica (virtualitzada o no)	
	Seminaris			
	Tutories	opcionals	personals / col·lectives	
	Activitats No Presencials	40-50	Treball col·lectiu	

Bibliografia i recursos d'informació

La documentació i bibliografia de la part d'Història de la Medicina serà indicada, i en alguns casos facilitada, pel docent, en començar l'assignatura (campus virtual).